

Aquestes darreres setmanes han sortit en premsa diversos articles sobre el mural que s'ha pintat a la façana de l'Hotel Armadams, al carrer del Marquès de la Sènia de Palma, un edifici que originalment era una clínica, projectada per l'arquitecte **Guillem Forteza** (1892-1943) el 1940, autor d'alguna de les obres més interessants de l'arquitectura mallorquina de la primera mitat del segle XX. Com era d'esperar pel tipus d'actuació, ben aviat la notícia ha derivat en una polèmica (més periodística que social, val a dir) i aquesta ha arribat fins a la comissió municipal que ha de decidir sobre la legalitat de l'actuació. També ha provocat que el tinent batle de cultura de l'Ajuntament declaràs que potser s'hauria de revisar la normativa per facilitar aquest tipus d'intervencions en els edificis.

No es tracta d'un cas aïllat sinó que, com una moda, en aquests darrers mesos s'han produït polèmiques semblants sobre murals realitzats en edificis existents a altres comunitats autònomes: la del far a Ajo a Cantàbria, les de les sitges tradicionals del paisatge de La Manxa, o la provocada per l'actuació sobre les façanes de formigó del poliesportiu Alhóndiga a Getafe, obra de l'arquitecte **Miguel Fisac** (1913-2006), un autor que justament ha passat a la història de l'arquitectura, entre d'altres motius, per la seva recerca de les possibilitats expressives del formigó vist.

Davant aquesta situació i en previsió de com pugui evolucionar aquesta polèmica, el Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears, vol aprofitar aquesta tribuna que ens ofereix el *Diario de Mallorca* per manifestar la seva opinió davant un tema tan delicat.

De fet aquesta polèmica del mural no fa sinó reprendre dues qüestions que sempre han estat presents en la història de l'arquitectura: la intervenció en edificis existents i la integració d'altres disciplines en el projecte arquitectònic.

La primera, la intervenció en edificis existents, és un dels temes recurrents en l'exercici de la nostra professió i també ha generat polèmiques, sobretot quan es tracta d'actuacions en el patrimoni construït. La vida dels edificis sovint supera la de l'ús pels quals varen ser projectats i una forma conservar-los ha estat la seva reforma, ampliació o rehabilitació per possibilitar-ne un nou ús que li doni una nova vida. La història ens ofereix molts d'exemples en què aquesta intervenció ha servit no només per conservar el patrimoni sinó també per crear-ne de nou. Una possibilitat aquesta, la de crear més patrimoni, que sovint oblidem les comissions que informen sobre l'oportunitat d'una proposta, dificultant de vegades, amb els seus criteris, actuacions que permetrien la revitalització d'un edifici.

Però està clar que projectar una intervenció en un edifici existent, ha de partir sempre de l'anàlisi i el coneixement de les característiques d'aquesta obra, i ja sigui per reformar-la o ampliar-la, o canviar el seu ús, si s'ha considerat que l'edifici mereixia conservar-se, la intervenció no pot fer malbé les virtuts que justament hauria de reconèixer. A Palma mateix, comptam amb diferents exemples

Murals?

TRIBUNA

Marta Vall-llossera, degana del Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears,
Joan Cerdà, president de la demarcació del Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears,

en nom de la Junta de Govern del COAIB

Façana de l'Hotel Armadams, al carrer del Marquès de la Sènia de Palma.

d'intervencions que, amb polèmica o sense, han acabat essent reconegudes com actuacions que han afegit patrimoni al patrimoni on intervenen. Basta recordar-ne dues: la Reforma Litúrgica de la Seu (1904-1914), projectada per **Antoni Gaudí**, amb la col·laboració de **Josep M. Jujol** a la darrera fase, o la reforma de Ses Voltes (1983-1991), actualment per cert en un estat lamentable d'abandó, obra d'**Eliás Torres** i **José Antonio Martínez Lapeña**. Una i altra aconseguiren crear un nou espai a partir de la lectura

atenta del potencial d'aquell lloc i difícilment qualcú avui podria negar que són patrimoni en si mateixes. Un patrimoni afegit.

La segona, la integració d'altres disciplines artístiques en el projecte arquitectònic, tampoc és un tema nou en la història de l'arquitectura. De fet, fins arribar al segle XX, la majoria d'obres d'una certa entitat (casals, esglésies...) comptaven amb la participació activa d'elements escultòrics i pictòrics en la seva configuració. Però l'arquitectura del segle XX, també compta amb casos en què l'arquitectura es defineix amb la col·laboració de les altres arts. I per continuar amb exemples de Palma, podem recordar la façana modernista de Can Forteza-Rey de començaments del XX, caracteritzada per l'ús del trencadís en bona part de la seva superfície o l'església de la Porciúncula a s'Arenal (1965-

1968) projectada per **Josep Ferragut**, inimaginable sense els vitralls que tanquen l'espai resultant.

Les dues són obres que no es podrien entendre sense aquesta col·laboració de diferents disciplines artístiques. Però és així perquè parteixen d'un plantejament general on totes les arts són part indispensable en l'obtenció del resultat final. No són simple decoració aplicada.

L'obra arquitectònica, per tant, ha admès sempre la possibilitat de la seva reforma i la intervenció de les diferents disciplines artístiques en la seva definició. Però aquest fet no lleva que aquesta polèmica sorgida recentment amb els murals, no signifiqui un risc si no s'actua amb prudència.

► **Amb els exemples** que hem esmentat hem volgut fer visible que qualsevol intervenció en un edifici s'ha de fer sense desvirtuar els seus valors. I també que la integració de les diferents arts en l'arquitectura, quan ha donat bons resultats és quan s'ha projectat a partir d'una idea de conjunt, no com una decoració que no aporta res i que es podria eliminar en qualsevol moment, segons la moda, com si un edifici fos el mostrador de temporada d'una botiga.

Des del Col·legi d'Arquitectes volem demanar que no ens passi que la ciutat d'aquí uns anys estigui plena d'edificis disfressats

Per aquest motiu ens preocupa el cas del mural de l'Hotel que ha provocat aquesta polèmica i també els altres exemples esmentats al començament, que mostren com aquestes intervencions poden acabar sent un problema, si no se sap distingir quan poden tenir una lògica i quan són totalment inadequades. I més encara si els nostres representants polítics, mostren una predisposició a admetre la seva oportunitat.

Que s'hagin fet murals a mitgeres d'edificis i que servissin per millorar un espai urbà, no vol dir que aquest recurs valgui quan parlem de façanes. La façana és una part del projecte sencer d'un edifici, de fet és la forma com aquest edifici es mostra al carrer, la part que contribueix a definir la fesomia urbana. El vestit amb què es presenta davant els altres en definitiva. I és un vestit que, en la bona arquitectura (com és el cas de l'edifici de Guillem Forteza que ens ocupa), ha hagut primer d'atendre al compliment de tota la normativa que vetla suposadament per aconseguir un entorn més harmònic i després respondre de forma coherent al plantejament general de l'edifici. Per tots aquests motius des del Col·legi d'Arquitectes volem demanar que abans de prendre decisions precipitades (o frívoles) es tinguin en compte totes aquestes qüestions. I que no ens passi que la ciutat d'aquí uns anys estigui plena d'edificis disfressats.

Qualsevol intervenció en un edifici s'ha de fer sense desvirtuar els seus valors